

Az MTA KRTK kutatási stratégiája (2015-ig)

A Közgazdaság-tudományi Intézetből (KTI), a Regionális Kutatások Intézetéből (RKI) és a Világgazdasági Intézetből (VGI) álló kutatóközpont elméleti és empirikus kutatásokat végez a közgazdaság- és a regionális tudomány területén, valamint más társadalom-tudományokkal határos területeken. Feladata a piacgazdaság, különösen a magyar gazdaság, a nemzetközi gazdasági-politikai környezeti feltételek, továbbá a térbeli gazdasági és társadalmi folyamatok tudományos elemzése. A központ az elért új kutatási eredményeket publikálja és népszerűsíti, fejleszti a kutatásokhoz szükséges tudományos eszköztárat, valamint a közgazdaság-tudományi és a regionális kutatások számára alkalmas és szükséges adatbázisokat; a szakpolitikák számára levonható következtetéseket és ajánlásokat fogalmaz meg. Részt vesz a központ által művelt tudományterületekhez kapcsolódó mesteri és doktori szintű egyetemi oktatási programokban és tananyagfejlesztésekben.

A KRTK követi a közgazdaságtudományban és a regionális tudományokban ezen diszciplínák tárgyát, elméleti kereteit és módszertani apparátusát érintő változásokat. A globalizálódó gazdaság, az urbanizáció, a technológiai fejlődés nem csupán az általa vizsgált jelenségeket érinti. Megváltoznak a jelenségeket értelmező tudományos narratívák és alapvetően átalakul, kibővül az elemzési apparátus, amellyel a közgazdasági és regionális folyamatok a tudomány eszközeivel értelmezhetők. A KRTK stratégiai célja, hogy felismerje és kihasználja a tevékenységéhez kapcsolódó tudományterületeken kibontakozó lehetőségeket és kihívásokat. A kutatóközpont néhány területen stratégiai előnyöket tud biztosítani e célok elérésében. Ezek közül három terület kiemelése különösképpen fontos.

- 1) A KRTK kutatási programja a globális pénzügyi válságot követő időszak kihívásait szem előtt tartva ötvözi a közgazdaságtudomány megközelítéseit más tudományterületekéivel, és egyúttal lehetőséget biztosít az interdiszciplináris, a vizsgált jelenségeket több tudományterület nézőpontjából, fogalmi és módszertani apparátusával feltáró kutatások folytatására.
- 2) A KRTK kutatásainak jelentős része közvetve vagy közvetlenül térbeli folyamatokhoz, területi jellemzőkhöz kapcsolódik. Kutatócsoportjai az ország több területén tevékenykednek, és több területen rendelkeznek a regionális egységekre vonatkozó speciális ismeretekkel.
- 3) A KRTK kutatási adatbankja hazai és nemzetközi szinten is egyedülálló minőségű adatvagyonnal, exkluzív hozzáférési lehetőségekkel és elemzési rutinokkal rendelkezik.

A KRTK stratégia céljait egyeztetette szellemi és szervezeti erőforrásai adta lehetőségeivel, így határozta meg azokat a lépéseket, amelyekkel e célok elérhetők. Ennek megfelelően a KRTK törekszik arra, hogy kutatási programjai széleskörű szakmai együttműködésekbe és stabil, hosszú távú finanszírozási rendszerekbe illeszkedjenek. A KRTK növeli kutatási feladatainak megvalósításában a többéves, nemzetközi és hazai együttműködést megkövetelő kutatási programok súlyát. Ezek között megemlítendőek az Európai Bizottság keretprogramjai, mobilitási programjai, a European Research Council, ESPON, Európai Területi Együttműködés, valamint az OTKA és az MTA programjai (Lendület, stb.). A belföldi és a külföldi tudományos és pályázati kapcsolatokban fontos szerepet játszanak az egyetemek, az MTA kutatóközpontjai, külföldi kutatóintézetek és nemzetközi tudományos szervezetek. A belföldi kutatási tevékenység, a kutatási eredmények hasznosulása, valamint a kutatási megrendelések szempontjából különösképpen fontosnak tartja a kormányzati szervekkel való szoros együttműködést. A nemzetközi tendenciáknak megfelelően törekedni kell a jelentős üzleti vállalkozásokkal és a nem-kormányzati szervezetekkel tudományos kutatási célú együttműködés kialakítására. Ezzel nem csupán a rendelkezésre álló pénzügyi források bővíthetők, hanem a

kutatási kapacitások is új szempontokkal, új ismeretekkel gazdagodhatnak. A kutatási együttműködésekben, a kutatási megállapodásokban érvényesíteni kell a tudományos kutatás függetlenségének követelményét, valamint a publikálás lehetőségét.

A KRTK kutatói törekszenek arra, hogy kutatási eredményeiket a legjobb hazai és nemzetközi folyóiratokban tegyék közzé. A tudományos kutatás bevett szokásainak megfelelően az elért eredményeket műhelytanulmányokban, hazai és nemzetközi szemináriumokon és konferencia-előadásokon ismertetik és vitatják meg annak érdekében, hogy a szerzők a publikálásra szánt műveiket széleskörű szakmai ellenőrzés segítségével véglegesítsék. Elsőrendű figyelmet kell fordítani a hazai és külföldi szakmai közélet legrangosabb fórumain való rendszeres és eredményes megjelenésre, az aktív részvételre. Kutatási területtől és témától függően egyes kutatási eredmények részletes ismertetése monográfiákban is szükséges. Ezek elkészítését a hazai tudományos intézményrendszer követelményei is indokolják.

A KRTK kiadványait a nemzetközi és hazai követelményeknek megfelelően fejleszti. A kutatási termékek és az elért eredmények terjesztésében növeli az elektronikus média szerepét. Arra törekszik, hogy kiemelkedő nemzetközi és hazai szakemberek bevonásával új formákat találjon a szakmai és nem szakmai közönséggel való kapcsolat szélesítésére és mélyítésére. Ilyen fórumok a központ és az intézetek által szervezett hazai és nemzetközi szakmai konferenciák, szemináriumok és könyvbemutatók.

A kiemelkedő kutatási eredmények eléréséhez a KRTK-nak kiváló képességű kutatókat kell magához vonzania. A kutatóközpont vezetése mindent megtesz azért, hogy a szakemberekért folyó hazai és nemzetközi versenyt is figyelembe véve olyan kutatási feltételeket, infrastruktúrát és javadalmazást biztosítson, amellyel a tehetséges és szorgalmas fiatal és tapasztalt kutatókat tartósan be tudja vonni a munkába. A KRTK vezető kutatóinak kiemelt feladata a kutatóközpontba belépő fiatal kutatók tudományos tevékenységének támogatása.

A KRTK a kutatói eredményesség elismerésére, a teljesítmény megfelelő értékelésére átlátható és stabil, a nemzetközi és a hazai követelményeknek egyszerre megfelelni képes, a tudományterületi sajátosságokhoz illeszkedő kutatói értékelési rendszert alakít ki és működtet.

A KRTK a tudományterületeihez kapcsolódó doktori iskolákkal olyan együttműködési megállapodások kialakítására törekszik, melyek keretében a meghirdetett témákra jelentkező hallgatóknak témavezetőt és kutatási szolgáltatásokat biztosít.

A KRTK folyamatos megújulásához az egyetemi doktori fokozatuk megszerzése előtt álló, vagy azzal már rendelkező fiatal kutatók rendszeres felvételét folytatni kell. Mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a már jelentős szakmai eredményeket felmutató tekintélyes új kutatók felvételére is sor kerüljön. Ugyanakkor szélesíteni kell a hazai és külföldi kutatók azon körét, akikre a KRTK rendszeres vagy éppen ad hoc kutatói együttműködési igénye teljesítésekor számíthat, és akik lazább-szorosabb köteléssel kapcsolódnak a KRTK-hoz. Külön hangsúlyt célszerű fordítani az elsősorban külföldiekre támaszkodó vendégkutatói program folytatására.

Fontos, hogy a KRTK alkalmazásában lévő kutatók egységes elveken alapuló, a tudományterületek sajátosságait figyelembe vevő előmeneteli rendszerben dolgozzanak. Az a kutató, aki a habilitációs rendszerben főmunkatársi besorolást ér el, egyben vállalja, hogy teljesíti az MTA doktori eljárásának követelményeit. A központ minden lehetséges eszközzel támogatja, hogy főmunkatársai elnyerjék az MTA doktora címét.

A sikeres kutatások több területen is megkövetelik a kutatások infrastruktúrájának fejlesztését. Ennek egyik eleme a KRTK Adatbank további működtetése és fejlesztése. A Központi Statisztikai Hivatal adataihoz folyamatos és korlátozás nélküli hozzáférést kell elérni. Növelni és ésszerűsíteni kell az adatokhoz, továbbá a hazai és nemzetközi adat- és

információs bázisokhoz való hozzáférést. A könyvtári információs rendszert fejleszteni kell, a kutatókat folyamatosan tájékoztatni kell az új információs elérési lehetőségekről és az új forrásokról. Az ehhez szükséges számítástechnikai feltételeket folyamatosan biztosítani és fejleszteni kell. A KRTK feladata, hogy biztosítsa a forrásokat a kutatócsoportok és kutatóintézetek profiljához kapcsolódó folyóiratok és szakkönyvek beszerzéséhez.

A KRTK kutatásai egyszerre folynak a három intézet és intézetközi szervezeti keretek között. Ez utóbbiak súlyát növelni célszerű a következő években. A főigazgatói intézkedési terv támogatása révén 2013-ban három új – részben intézetközi – kutatócsoport jött létre:

- A szabályozáseméleti kutatási irány szakmai integrációjával foglalkozó,
- a határok közgazdasági és társadalmi hatásaival foglalkozó, valamint
- a közvetlen külföldi tőkebefektetések hatásait elemző kutatócsoport.

A stratégia két új intézetközi kutatócsoport létrehozását célozza meg:

- *A munkapiaci és társadalmi integráció esélyeit feltáró intézetközi kutatócsoport.*
A létrehozandó csoport egyfelől kihasználja a közgazdaságtudományi, a tértudományi és a szociológiai megközelítések lehetőségeit, másfelől módot ad a társadalmi, intézményi integráció/kirekesztés különböző területeinek (humán közszolgáltatások, különösen oktatás, egészségügy, települési, területi szegregáció) vizsgálatára.
- *Nemzetközi Összehasonlító Tanulmányok kutatócsoport*
A csoport több, a KRTK intézményein átnyúló intézetközi kutatás kíván integrálni. Ezek közös vonása, hogy a „kapitalizmus sokfélesége” kutatási irányzat elméleti és módszertani hátterére támaszkodnak.

A már létrehozott, a Magyarországra irányuló külföldi tőkebefektetések és a magyar vállalatok külföldön megvalósított beruházásait vizsgáló intézetközi kutatócsoport megerősítése azért szükséges, mert az újabb „tőkeforrás-országokra”, a magyar tőke külföldi terjeszkedésére és a tőkebefektetések fogadó gazdaságra gyakorolt hatásának elemzése olyan kiemelt területek, melyek a gazdaságpolitika döntéshozóinak érdeklődésére is számot tarthatnak.

A stratégia megvalósítása döntően az egyes intézetek keretei között folyó kutatási programok megvalósítása során történik. Ezekhez kapcsolódva az egyes intézetekben a következő feladatokat végezzük el a következő években:

Közgazdaság-tudományi Intézet (KTI)

A KTI kutatásait a Piac- és vállalatelméleti és empirikus; Munkapiaci; Oktatás-gazdaságtani; Makrogazdaságtan és növekedés; Közösségi gazdaságtan és közpolitikai; Játékelméleti; Agrárgazdaságtan és vidékfejlesztés; Vállalati stratégia és versenyképesség kutatócsoportokba szervezve folytatja.

A KTI kutatási irányai a 2013 közepén alakult Hálózatok gazdaságtana kutatócsoport tevékenységével bővülnek, kutatásainak fókuszában a gazdasági és társadalmi hálózatok szerkezetének és működésének vizsgálata áll. A csoport a gazdaságot, a piacokat, iparágakat, vagy a területi egységeket, mint komplex, dinamikus, fejlődő és tanuló rendszereket vizsgálja, elsősorban a komplex hálózatok elméletének és általában a hálózat-kutatás módszereinek és eredményeinek felhasználásával.

Az MTA Lendület programjában támogatást nyert csoport 2013 közepén indult Vállalati stratégia és versenyképesség témában. A kutatók ötvözni próbálják a mikroszintű közgazdasági és üzleti kutatások egymástól eltérő megközelítését. Ennek keretében a csoport

vizsgálja a vállalati sokféleség természetét és okait, valamint ennek összefüggését a vállalati versenyképességgel, az innovációval és a növekedéssel.

A KTI kutatási termékei között továbbra is kiemelt szerepet szán a Munkaerő-piaci Tükör, továbbá a Verseny és szabályozás című kiadványoknak. E két kiadvány a szakmai terület legjobb hazai szakértői számára ad lehetőséget legújabb kutatási eredményeik megjelentetésére, illetve többéves hagyományt és fórumot hozott létre az adott szakmai kérdéseket különböző munkahelyeken és nézőpontból vizsgáló szakemberek nézeteinek ütköztetésére.

A versenyjog, a versenypolitika, a piacelmélet, a szabályozás gazdaságtanának elméleti, de különösen empirikus eredményei és ezek közzététele a hazai kutatási palettáról nagyrészt hiányzik. Ugyanakkor érzékelhető, hogy az államigazgatási, szabályozási feladatok megoldása során egyre nagyobb igény jelentkezik a közgazdaságilag és jogilag egyaránt megalapozott döntések iránt. Mindezek teszik indokolttá a szabályozáselméleti kutatási irány szakmai integrációjának megteremtését. Az integráció bázisát a KTI kiadásában készülő „Verseny és szabályozás” című évkönyv és a körülötte kialakult sokoldalú, több intézményre alapozó szerkesztői, szerzői szakmai kör alkotja. A KRTK-n belül alakult új kutatási egységek (Vállalati stratégiákat és versenyképességet vizsgáló Lendület kutatócsoport, Hálózatok gazdaságtana kutatócsoport) témakörei szervesen kapcsolódnak a tervezett integrációhoz. A szakmai integráció kiterjedne a közép- és kelet-európai, új uniós tagországoknak a verseny- és az ágazati szabályozás kutatásával foglalkozó tudományos köreire is. Ez jelentős ürt tölthetne be, mivel a versenyhatóságok és az ágazati szabályozó szervezetek közötti nemzetközi együttműködések nem fogják össze az akadémiai kutatási területeket, így nincs is áttekintés a gyakran párhuzamosan folyó vagy egymást erősíteni képes kutatásokról.

Regionális Kutatások Intézete (RKI)

Az RKI átfogó célja a regionális tudomány diszciplináris és intézményi pozíciójának, autonómiájának erősítése, a magyar regionális tudomány nemzetközi versenyképességének javítása. Az intézet középtávú célja az, hogy az RKI a regionális tudomány hazai vezető intézménye maradjon, mely az európai regionális kutatási hálózat elismert tagjaként még erőteljesebben bekapcsolódik a nemzetközi tudományos vérkeringésbe, és alkalmas a regionális tudomány nemzetközi tudáskészletének gyarapítására.

Az RKI széleskörű nemzetközi kapcsolataira valamint – négy tudományos osztály (DTO – Pécs, NYUTO - Győr, KÉTO - Budapest, ATO - Kecskemét, Békéscsaba) kutatóhelyein alapuló – területi kiépültségére és helyi beágyazottságára támaszkodva folytatja és fejleszti interdiszciplináris megközelítésű kutatásait. Témái az intézet hagyományos kutatási területeinek legújabb folyamataira koncentrálnak (EU strukturális változásai és a regionális politika kapcsolata, KKE országok fejlődési pályái, a szegénység és társadalmi kirekesztettség területi dimenziói, új tényezők az innováció és a gazdaság térbeli folyamatainak vizsgálatában), illetve nagymértékben kapcsolódnak határtudományi területekhez (pl. városkutatások, vidékkutatás, területi kormányzás, környezet és társadalom kapcsolatát vizsgáló kutatások). Az intézet a közeljövőben néhány régóta művelt, ugyanakkor megújulásra érdemes kutatási téma erősítését tervezi (pl. az ipar - azon belül elsősorban az autóiipar, a szolgáltatások - elsősorban az üzleti szolgáltatások térfolyamatainak elemzése, illetve térelméleti, tudományelméleti és a regionális tudomány történetét feldolgozó kutatások).

Az RKI osztályai fontosnak tartják, hogy a jövőben jobban kihasználják az intézeten belüli és az intézetek közötti horizontális kutatásai együttműködésekben rejlő lehetőségeket. A határokkal és határmentiséggel foglalkozó új kutatócsoport az intézet valamennyi osztályán

végzett határ-tudományi kutatások horizontális szervezeti kereteit teremti meg, bevonva a munkába a KRTK másik két intézetének érdeklődő munkatársait is. A határok fontos elemei a gazdaságban és a társadalomban egyre nagyobb szerepet játszó hálózatoknak, valamint meghatározóak a területi struktúrák és politikák alakulásában. A határkutatások világviszonylatban konjunkturális időszakokat élnek, a határmentiség és a határmenti együttműködés a Nemzetközi Földrajzi Unió 2015. évi világgalákongresszusának egyik fő témája lesz. A kutatócsoport nemzetközi szintű kiválóságra, horizontális és interdiszciplináris megközelítésre épül, továbbá a gazdasági és társadalmi összefüggések feltárásához és megfelelő szakpolitikák kialakításához járul hozzá.

Az RKI legfontosabb stratégiai terméke a „Tér és Társadalom” című folyóirat, mely a tudományterület hazai vezető folyóirata, jó példákat nyújtva mind a tudományterületen működő szakemberek, és szervezetek összefogására, mind az egyéb társtudományokkal való kommunikációra.

Világgazdasági Intézet (VGI)

A VGI interdiszciplináris módszertani alapokon végez kutatásokat a vizsgált országokban és térségekben a gazdaság, a társadalmi fejlődés, a kultúra és a politika területéről rendszeresen gyűjtött elsődleges információkra támaszkodva. A VGI tagja több, világgazdasági kutatásokat folytató, koordináló nemzetközi szervezetnek (EADI, EACES, ISA, TEPSA), és rendszeresen együttműködik világgazdasági profilú külföldi kutatóintézetekkel és akadémiai társintézetekkel. Munkáját jelenleg három kutatócsoportban végzi.

Az **Európai Integrációs Kutatócsoport** a magyar gazdaság működésének legközvetlenebb feltételrendszereként az Európai Unió gazdasági és pénzügyi folyamatait, költségvetési és agrárpolitikáját, valamint a legfontosabb európai gazdasági partner országokkal folytatott kapcsolatokat kutatja. A 2008 óta tartó mély és sajátos válságfolyamat mind az elméleti közgazdaságtant, mind a válságkezelés gyakorlati módjait rendkívüli kihívás elé állítja. Az Európai Unióban zajló konszolidációs folyamat nem csak a gazdasági kormányzásban és a pénzügyi rendszerben hoz létre újfajta megoldásokat, de érinti a reálgazdaság különféle szegmenseit, a versenyszabályozást és a döntéshozatali rendszert is. Ide tartozik hazánk külgazdasági versenyképességének, az EU kereskedelempolitikájának új fejlődési irányainak vizsgálata, valamint az európai növekedési pályák és a különféle jóléti modellek elemzése és értékelése.

A **Fejlődés-gazdaságtani Kutatócsoport** régiók, országok és országcsoportok belső gazdasági fejlődési pályáit vizsgálja fejlődés-gazdaságtani megközelítésből, építve a növekedésemelvényekre és azok gazdaságszerkezeti összefüggéseire. E kutatások középpontjában a felzárkózási-lemaradási kérdéskör áll. A kutatások másik fő irányát a különböző kapitalista/piacgazdasági fejlődési utak feltérképezésére irányuló elemzések adják, melynek során a csoport az eltérő fejlődési pályák, modellek sajátosságait és sikerességének vagy sikertelenségének okait kutatja. A belső gazdasági feltételrendszerek és trendek mellett hangsúlyt kap a világgazdasági integrálódás és általában a külgazdasági kapcsolati rendszerek, integrációs folyamatok és a tágabb külgazdasági orientációs problémakörök vizsgálata is.

A **Globalizáció Közgazdaságtana Kutatócsoport** a globálissá vált világgazdasági folyamatokkal foglalkozik. Ezek közül kiemelkedik a műszaki-gazdasági paradigmaváltás gazdasági, társadalmi, politikai és környezeti hatásainak vizsgálata, a fenntartható fejlődés aspektusai. A globális gazdasági tevékenységeket folytató multinacionális vállalatok működésének, a működés különböző országokra, országcsoportokra gyakorolt hatásainak vizsgálata. További kiemelkedő fontosságú téma a világgazdasági erőviszonyok átrendeződése és a kapcsolódó világpolitikai változások, a gazdasági és politikai mozgások mozgásterei, ideértve a multilater-

rális szervezeteket. Kiemelésre méltó még a világgazdaság ciklikus fejlődésével kapcsolatos kutatási irány és a 2007-8-as pénzügyi válság, a válságkezelés és a válság utáni recesszió elemzése.

Elfogadva a KUTTA 2014. március 10.-i ülésén